

NÄKÖKULMA

ANTTI KAIHOVAARA

Johtava asiantuntija, Työ- ja elinkeinoministeriö

ALUEELLISTEN TYÖMARKKINOIDEN PERSPEKTIIVISTÄ MUUTTOLIIKE EI TÄLLÄ HETKELLÄ OPTIMAALINEN

Ulkomaalaistaustaiset muuttavat maan sisällä suomalaistaustaisia aktiivisemmin. Ulkomaalais-taustaisten muuttoliike keskittyy erityisesti pääkaupunkiseudulle ja osin myös Varsinais-Suomeen. Ilmiölle on monia mahdollisia selityksiä, jotka liittyvät osin Suomen erityispiirteisiin ja osin Suomessa olevien ulkomaalaistaustaisten asemaan esimerkiksi työ- ja asuntomarkkinoilla. Työmarkkinoiden näkökulmasta muuttoliike ei tällä hetkellä välttämättä kohdistu optimaalisesti.

Ulkomaalaisten maahanmuutto sekä ulkomaalaistaustaisten maan sisäinen muuttoliike kohdistuvat korostetusti pääkaupunkiseudulle. Ilmiö ei ole yleiseurooppalainen, mutta Suomen kontekstissa ymmärrettävä. Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että muuttoalittiuteen vaikuttavat jossain määrin etniseen taustaan perustuvat verkostot. Suomessa ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on eurooppalaisessa vertailussa yhä hyvin maltillinen. Tämän takia merkittäviä etnisyyteen tai kulttuuriseen taustaan perustuvia keskittyviä ei useimpiin kuntiin ole voinut muodostua. Lisäksi Suomen suurimmatkin kaupungit ovat väkiluvultaan verrattain pieniä.

Suomessa ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä on selvästi EU-maiden keskiarvoa pienempi, väkiluvultaan suurten ja keskisuurten kaupunkien määrä on vähäinen ja maayhteydet muihin Euroopan suuriin kaupunkeihin ovat lähes olemattomat. Kenties tämän kaltaisessa maassa pääkaupunkiseudun viehäytys korostuu poikkeuksellisen paljon, kun se vielä sijaitsee esimerkiksi ilmastoltaan ja kansainvälisiltä liikenneyhteyksiltään suotuisasti maan eteläosassa.

Sisäiselle muuttoliikkeelle on monia luonnollisia syitä

Ulkomaalaistaustaiset muuttavat maan sisällä suomalaistaustaisia enemmän ja muuttoliike on hyvin keskittynyttä. Tomas Hanellin, Markku Mattilan, Toni Ahvenaisen ja Mika Raunion artikkelissa syitä ilmiölle etsitään erityisesti taustaan, kulttuuriin ja eriarvoisuuteen liittyvistä tekijöistä. Näiden tekijöi-

den rinnalla muuttoalittiuteen vaikuttavat todennäköisesti myös ulkomaalaistaustaisten ikärakenne sekä asema työ- ja asuntomarkkinoilla.

Muuttoalittius vähenee merkittävästi iän myötä. Nuoret ja työikäiset muuttavat vanhempia ikäluokkia selvästi todennäköisemmin opiskelu- ja työmahdollisuuksien perässä. Alaikäiset lapset muuttavat työikäisten vanhempiensa mukana. Opiskelun ja työn perusteella tapahtuva muutto suuntautuu ensisijaisesti pääkaupunkiseudulle ja muihin (Suomen mittakaavassa) suuriin kaupunkeihin. Kaupungit houkuttelevat nuoria ja nuoria aikuisia myös monista muista syistä. Ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten muuttoliikettä olisikin syytä tarkastella ikävakioidusti, sillä ulkomaalaistaustaiset ovat keskimäärin yli kymmenen vuotta nuorempia kuin suomalaistaustaiset.

Työmarkkina-aseman yhteys muuttoalittiuteen on moninainen. Työpaikka itsessään sitoo ihmistä tiettyyn asuinpaikkaan, mutta ulkomaalaistaustaisilla tämä side voi olla heikompi matalamman työllisyysasteen sekä heikomman työmarkkina-aseman kautta. Ulkomaalaistaustaisten heikommasta työmarkkina-asemasta kertoo esimerkiksi alhaisempi ansiotasotaso sekä määräraikaisten ja osa-aikaisten työsuhteiden suhteellisen korkea osuus. Heikompi työsuhde tarkoittaa myös heikompa sitoutumista työpaikkaan.

Asumismuodon vaikutus muuttoalittiuteen puolestaan näkyy ulkomaalaistaustaisten kohdalla siten, että omistusasunnossa asuvan väestön osuus on vain noin puolet (34 %) suomalaistaustaisten vastaavasta osuudesta (71 %). Ilman omistusasumisen luomaa sidettä alueelle ja toisaalta il-

man sen luomaa painolastia, muuttaminen toiselle alueelle on helpompaa.

Työmarkkinat vaikuttavat, mutta tuskin ratkaisevasti

Suurin osa ihmisistä haluaa tehdä työtä, tai vähintään kokee voivansa parantaa omaa taloudellista ja sosiaalista asemaansa työn avulla. Siksi työ- ja koulutusmahdollisuudet vaikuttavat väistämättä jossain määrin useimpien työikäisten muuttopäätöksiin. Muuttokohteen vetovoima voi kuitenkin perustua myös osin mielikuviin. Harva muuttaja valitsee tulevan asuinpaikkansa työmarkkinoita koskevien analyysien perusteella.

Ehkä kuitenkin kannattaisi, sillä työ- ja elinkeinoministeriön Työvoiman saatavuus ja kohtaanto-raportin mukaan työvoimapula ei suinkaan ole viime vuosina ollut suurinta niissä maakunnissa, joihin maan sisäinen maahanmuutto ensisijaisesti kohdistuu. Jos työllistymismahdollisuus olisi keskeisin maan sisäisen muuttoliikkeeseen vaikuttava tekijä, maakuntien välinen nettomuutto olisi korkeampaa alueilla, joissa työllisyysaste on korkea ja työvoimapula suurin. Tällaisia alueita ovat esimerkiksi Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa. Näillä alueilla kuitenkin suomalaistaustaisten ja varsinkin ulkomaalaistaustaisten muuttajien nettomuutto kuntien välillä on tappiollista.

Myös Uudenmaan työllisyysaste on maan keskiarvoa parempi, mutta ei ratkaisevasti. Kohtuullisen korkean työllisyysasteen ohella myös mahdolliset etnisyyteen pohjautuvat verkostot voivat houkutella ulkomaalaistaustaisia muuttajia. Tutkimuskirjallisuudessa etniseen taustaan perustuvien verkostojen on havaittu edistävän työllistymistä erityisesti silloin, kun ryhmän työllisyysaste on valmiiksi korkea. Jos työmarkkinoille kiinnittyminen on heikkoa, ovat ymmärrettävästi myös työllistymistä edistävät verkostot heikompia.

Maan sisäinen muuttoliike keskittyy, mutta liittyykö ilmiö erityisesti työperusteeseen maahanmuuttoon?

Vaikka työperusteinen maahanmuutto on kasvanut viime vuosina merkittävästi, on työn perusteella muuttaneiden osuus kaikista Suomen ulkomaalaistaustaistaista yhä kohtuullisen pieni. Tätä selittää osin se, että työn perusteella muuttaneet myös poistuvat maasta muista syistä muuttaneita todennäköisemmin. Karkean arvion mukaan noin kolmannes heistä poistuu maasta ensimmäisen kymmenen vuoden aikana. Siksi tieto maahanmuuton syystä olisi välttämätöntä, jotta maan sisäisen muuttoliikkeen perusteella voisi tehdä päätelmiä nimenomaan työn perusteella maahanmuuttaneista.

On kuitenkin tärkeää huomioida maan sisäinen muuttoliike osana työperusteisen maahanmuuton kokonaisuutta. Jos työperusteinen muutto ei pitkällä aikavälillä merkittävästi lisää työvoiman saatavuutta nettomuuttotappioalueilla, on sen merkitys näiden alueiden työ- ja elinkeinopolitiikalle pieni. Samaan aikaan on kuitenkin esitettävä kysymys siitä, mikä voisi olla muuttoliikkeelle realistinen vaihtoehto? Vaikka osa työn perusteella muuttaneista päätyisi lopulta asumaan kasvukeskuksiin, ei työvoiman maahanmuuton väheneminen nettotappioalueilla ainakaan parantaisi tilannetta työvoiman saatavuuden näkökulmasta.

Väestönmuutoksia koskevassa keskustelussa on myös aina pidettävä mielessä pidempi aikahorisontti. Jos Suomeen kohdistuva maahanmuutto pysyy yhtä korkealla tasolla kuin viime vuosina, nousee ulkomaalaistaustaisten osuus väistämättä myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Tällöin mahdollisiin etniseen taustaan perustuviin verkostoihin liittyvät vetovoimatekijät tulevat mahdollisesti jakautumaan tasaisemmin alueiden välillä.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttöluvaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>